

Smittevernstaten

Bacheloroppgave i

sosiologi

Universitetet i Stavanger

Studentnummer: 260931

Veileder: Isak Lekve

Lvert dato: 10. mai 2023

Antall ord: 8594

Kan oppgaven benyttes til undervisningsformål (anonymt)? JA: X NEI:

Sammendrag

I denne oppgaven tar jeg for meg problemstillingen «I hvilken grad var konsekvensene av pandemien mer skadelig enn selve viruset for unge og studenter?».

For å finne ut mer rundt dette temaet tar jeg i bruk forskningsartikler som omhandler Covid-19 pandemiens konsekvenser og virusets skadeomfang. Jeg tar også i bruk noen undersøkelser som omhandler ensomhetsfølelse, og hvordan nedstengingen av Norge ble oppfattet hos en gruppe unge. Teoriene som er brukt i oppgaven er valgt for å illustrere hvordan pandemien kan ramme unge og studenter basert på utviklingsstadiet de er i. Jeg tar også for meg viktigheten av nære relasjoner og sosial kontakt.

Forord

Til alle mine medstudenter

Disse tre årene har gått fort. Vi startet bachelorstudiet midt i en verdensomspennende pandemi. Vi avslutter studiet på en langt bedre måte. Det har vært tre utfordrende år for mange. Likevel, her er vi. Denne oppgaven er skrevet i dedikasjon til alle som har opplevd krevende og utfordrende perioder i løpet av pandemien. Jeg er også takknemlig for at vi kom ut av det som for mange var en veldig mørk tunnel.

Jeg vil takke alle medstudenter jeg har møtt, enten det var på Zoom eller i klasserommet. Takk for motivasjonen dere ga i en vanskelig tid. Jeg vil også takke alle forelesere som gjorde det beste ut av et vanskelig utgangspunkt. Og til slutt, tusen takk til veilederen min Isak Lekve.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Forord.....	2
1.0 Innledning	4
1.2 Covid-19 pandemien	4
1.3 Problemstilling.....	5
2.0 Metode.....	6
2.1 Kildekritikk.....	7
2.2 Søkeprosessen	7
3.0 Lykke, livskvalitet og ensomhet	9
3.1 Maslows behovspyramide	11
4.0 Teori om risiko.....	12
5.0 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell.....	13
6.0 Sosial kapital – Bourdieu	14
7.0 Pandemiens konsekvenser.....	14
7.1 FHI livskvalitetsundersøkelse	17
7.2 Social isolation in Covid-19: The impact of loneliness	18
7.3 Studien «Ungdom i endring».....	19
8.0 Analyse/drøfting	20
9.0 Konklusjon	27
Referanser	29

1.0 Innledning

I mange år har vi hørt om dødelige sykdommer som har spredd seg rundt om i verden, eksempelvis «spanske syken» og «svartedauden». I mange tusen år har frykten for ulike epidemier floreret. Det eneste som kan sies med sikkerhet er at i det risikosamfunnet vi nå lever i, vil stadig nye virus dukke opp. Alle med sine egne unike oppbygginger. Dette fører til stor usikkerhet og sårbarhet rundt håndteringen av de ulike virusvariantene. Verden i dag er ekstremt sårbar ovenfor ulike risikoer som truer dagsordenen. Da Covid-19 først ble oppdaget, var denne usikkerheten og sårbarheten høy. I fremtiden vil ulike virusvarianter blomstre frem, dette betyr at forebygging og forberedelse er viktig. Å lære etter kriser er en egenskap som er nødvendig for å håndtere neste krise på en bedre måte. Konsekvensene av pandemien har gitt ringvirkninger rundt om i hele verden. Alt fra økonomi til psykisk helse har blitt påvirket i en negativ retning som en konsekvens av Covid-19 pandemien.

Forebygging og forberedelse av kriser er komplisert og ofte vanskelig. Noen kriser er umulig å forhindre, og derfor er forebygging og forberedelse essensielt. Etter en krise som Covid-19 pandemien, vil det være viktig å se på konsekvensene som ble synliggjort av krisehåndteringen for å lære hvordan samfunnet kan håndtere en lignende krise i fremtiden. Hva var bra? Hva kunne blitt gjort annerledes? Dette er spørsmål som er viktig for å lære av en krise. Årsaken til dette er for å, som sagt redusere de negative konsekvensene. Spesielt interessant er det hvordan konsekvensene av pandemien rammet ulike grupper på forskjellige måter.

1.2 Covid-19 pandemien

Første tilfellet av viruset fant sted i slutten av desember 2019 i Wuhan i Kina. Da startet ringvirkningene. Virusets spredte seg til store deler av verden og satt et enormt press på myndighetene. Verdens Helseorganisasjon (WHO) erklærte raskt virusutbruddet som en pandemi i mars 2020. Virusets smitter gjennom dråpesmitte og kontaktsmitte. I starten av utbruddet var det enorm usikkerhet rundt smitteveiene, dette vil si om viruset smittet gjennom luftbåren smitte eller ikke (Store medisinske leksikon, 2023). Usikkerheten som oppsto blant smitteveiene, var i stor grad med å påvirke valgene av smitteverntiltak.

Smitteverntiltakene førte til en hverdag ingen av oss så komme. Fra dag til dag, uke til uke, måned etter måned levde verdens befolkning i en hverdag ulik noen annen. Dette var

realiteten da verden fikk oppleve regjeringens nedstenging av samfunnet. Hvor sosial distansering, munnbind, isolasjon, vaksiner og digitale løsninger fremfor ansikt-til-ansikt interaksjon var hverdagen. Ifølge Erna Solberg, som var daværende statsminister var nedstengingen av Norge i mars 2020 «De sterkeste og mest inngripende tiltakene i Norge i fremtid» (Engen et al., 2021, s. 397).

Fraværet av sosiale interaksjoner og sosial kontakt under Covid-19 pandemien var omfattende. Under den første nedstengingen gikk de nasjonale tiltakene hardt ut mot befolkningen. Alt fra universiteter til butikker ble stengt ned. Før besto hverdagen av ansikt-til-ansikt interaksjon gjennom undervisningen på universiteter og skoler, kanskje til og med en deltidsjobb eller fritidsaktiviteter. Dette ble satt på pause under pandemien. En ellers sosial hverdag ble fort endret til ingen sosial interaksjon. Hjemmet ble til et slags «fengsel», hvor man måtte tilbringe dagene sine. Dette vil vise seg å være en problematisk konsekvens av smitteverntiltakene som ble utført gjennom Covid-19 pandemien. For å svare på problemstillingen om konsekvensene av pandemien var mer skadelig enn selve viruset for unge og studenter er det essensielt å se på hvor omfattende smitteverntiltakene var og konsekvensene av disse, samt hva skadeomfanget av viruset var for unge og studenter.

1.3 Problemstilling

I dette underkapittelet skal jeg forklare hva problemstillingen min er og hvorfor jeg har valgt denne.

Problemstillingen er «I hvilken grad var konsekvensene av Covid-19 pandemien mer skadelig enn selve viruset for unge og studenter?».

I pandemien opplevde alle i verdens populasjon endringer i hverdagen. Grunnlaget for valgt gruppe er på bakgrunn av observasjoner av unge og studenter som har hatt det vanskelig i pandemien. Endringen fra fysisk til digital undervisning og fravær av sosial kontakt i en ellers sosial hverdag var hovedgrunnen til valg av gruppe. Jeg har vært nysgjerrig på hvordan jevnaldrende har opplevd håndteringen av pandemien og hvilke konsekvenser som blomstret frem av nedstengingen og smitteverntiltak.

På samme side har mine egne erfaringer i pandemien ført til en interesse rundt individuelle oppfatninger av pandemien. Jeg synes også det var spennende å se på hvordan sosial kapital kan spille en rolle innenfor de individuelle oppfatningene. Likeledes, se på risikoforsterkning i forhold til myndighetenes fremstilling av viruset og hvordan dette forsterket smitteverntiltakene. Videre, hvordan Maslows behovspyramide bidrar til å forklare menneskers behov. Sosiale behov er viktig i denne oppgaven for å se på viktigheten av de sosiale behovene i livet. Sosiale behov er også nært knyttet til lykke. Når sosiale behov blir tilfredsstilt fremmer dette forekomsten av lykke. Fravær av sosiale behov kan ha motsatt effekt, nettopp hemme lykke og føre til økt ensomhetsfølelse. Dette er konsekvenser som kan forekomme av en pandemi. Disse ulike faktorene vil bli drøftet i kapittel 6.

På samme side, spiller risikopersepsjon en rolle i oppfatningen av virusets skadeomfang, syn på nedstenging og smitteverntiltak. SARF-rammeverket kan brukes til å forklare hvordan risikoforsterkning øker risikopersepsjonen.

2.0 Metode

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for metoden og fremgangsmåten som er blitt brukt i denne oppgaven. Teamet for oppgaven handler om Covid-19 pandemien og dens konsekvenser, samt skadeomfanget til viruset. Hovedpoenget med oppgaven er å belyse hvilke konsekvenser som blomstret frem i pandemien, og om de var «verd det»? Det som er interessant med denne oppgaven er det faktum at den er så reell både nå og i fremtiden. Stadig fler kriser, spesielt pandemier øker med globalisering. Klimakrisen skaper stadig flere problematiske dilemmaer. Relevansen ligger i å arbeide mot forebygging og håndtering av slike utfordringer, hvor målet er minimalt tap som død og negative konsekvenser. Dette var bakgrunnen for temavalg.

For å kunne svare på problemstillingen, som er nokså bred, synes jeg det beste alternativet var å gjennomføre en teoretisk gjennomgang med litteraturstudie og sekundærdata.

«En litteraturgjennomgang er en systematisk gjennomgang av eksisterende forskning innenfor et spesifikt tema eller fagfelt» (Persson, 2022, s. 13).

Dette innebærer det faktum at det ikke oppstår ny kunnskap. Det kan også bety at ved hjelp av tidligere forskning kan en få ny innsikt i sammenhenger eller andre perspektiver ved å se på

tidligere forskning. Det er essensielt å fremme ulike perspektiver ved problemstillingen og ikke hente data som kun fremmer et perspektiv. Når litteraturgjennomgang blir brukt som metode er det i tråd med etiske retningslinjer. Dette er på bakgrunn av at forskningen som er brukt er allerede publisert og derfor faller spørsmål om anonymitet og meldeplikt utenfor.

På bakgrunn av at det fantes flere relevante undersøkelser og teorier rundt tema, var det smarteste å velge litteraturgjennomgang og bruke sekundærdata. Hovedgrunnen til at jeg bruker denne metoden i oppgaven er for å få flere perspektiver og undersøkelser rundt tema for å ikke overskride generaliserbarheten. Det faktum at det finnes utallige ulike undersøkelser og stor informasjonsmengde rundt tema, er fordelen med å velge litteraturstudie. I søkeprosessen finner man en del informasjon som ikke alltid er av høy kvalitet, dette gjenspeiler viktigheten med kildekritikk når man utfører en litteraturstudie.

2.1 Kildekritikk

Ved utførelsen av en litteraturstudie er det spesielt viktig å være kritisk til informasjonen som blir analysert. Det finnes mye informasjon ute. Kritiske spørsmål er viktig for å finne relevant litteratur, og ikke avse det du eventuelt ikke liker eller er uenig i (Persson, 2022, s. 40).

På bakgrunn av at pandemien er nylig forekommet, er kildene som er brukt i oppgaven basert på troverdige kilder som Folkehelseinstituttet, regjeringens hjemmesider, store medisinske leksikon og store norske leksikon. NDLA, Perspektiver på samfunnssikkerhet, Det norske samfunn og Moderne sosiologisk teori er brukt til teoriene. I tillegg er noen artikler funnet på Google Scholar brukt i oppgaven.

Dette er alle kilder som er skrevet av spesialiserte fagfolk innenfor sitt felt. Likevel kan det være lurt å kvalitetssjekke NOU-er for vitenskapelig standard (Persson, 2022, s. 57). Ofte kan stortingsmeldinger og NOU-er ikke være opp til vitenskapelig standard. I denne oppgaven er NOU kun brukt til å finne ut mer om tiltak, samt myndighetenes håndtering av pandemien og konsekvensene av disse. Denne rapporten er levert fra Koronakommisjonen.

2.2 Søkeprosessen

Jeg visste fra start at interessen falt under kriser og krisehåndtering, samt relevans for dagens samfunn. Først begynte jeg å søke rundt håndteringen av pandemien og fant interessante fagartikler og forskningsdata som omhandlet pandemien. Jeg så raskt at mye av fagartiklene gjaldt unge og studenter, og dette var grunnlaget for videre søk.

Jeg startet søkeprosessen på Google Scholar med å primært søke på «pandemi konsekvenser for unge», «pandemi konsekvenser» og «lykke og pandemi». Dette ga ikke så mye relevant til oppgaven, men jeg begynte å se interessante vinklinger rundt problemstilling.

Deretter søkte jeg i Google, «covid-19 forebygging og konsekvenser» og «livskvalitet i pandemien». Disse søkene ga meg flere relevante fagartikler og forskningsartikler, blant annet fra FHI. Og slik begynte tankeprosessen. Videre gjorde jeg søk i Google Scholar med søkeord «loneliness» & «maslows motivation and personality». Her fant jeg to artikler som jeg tok i bruk i oppgaven for å beskrive ensomhet og menneskers behov. Bøkene som er tatt i bruk i oppgaven er bøker som allerede var kjent for meg gjennom studieforløpet.

Covid-19 pandemien påvirket ulike land på forskjellige måter, og søket for undersøkelser begrenset seg i den forstand til å kun gjelde unge og studenter i Norge. Teoriene som blir brukt i oppgaven er også kjent fra før og ble valgt gjennom paralleller til oppgaven etter at problemstillingen ble valgt. Når oppgaven vinklet seg mot unge og studenter, tenkte jeg på sosiologiske teorier som kunne bidra til å forklare fenomener rundt utviklingen som unge voksne befinner seg i.

Sekundærdataen som er brukt i denne oppgaven gjelder derfor unge og studenter som er bosatt i Norge. På bakgrunn av at denne pandemien er så nylig forekommet, var jeg skeptisk for at det ikke skulle finnes nok undersøkelser som utforsket valgt tema rundt unge og studenter. Dette var for at jeg ønsket flere undersøkelser å sette mot hverandre for å få en bedre forståelse rundt denne gruppen.

Dette er på bakgrunn av at det er viktig å vite at en litteraturgjennomgang prøver å si noe om en stor gruppe mennesker som kan føre til en overgeneralisering. Desto mer viktig blir det derfor å drøfte ulike perspektiver rundt samme problem, slik at en ikke antar at informasjonen som blir vektlagt stemmer for alle. For å forsterke validiteten og reliabiliteten til analysen og konklusjonen vil derfor flere undersøkelser og teorier bli drøftet.

3.0 Lykke, livskvalitet og ensomhet

I dette kapitlet har det blitt vektlagt teori som er relevant for livskvalitet og ensomhet som er sentrale begreper for å besvare problemstillingen. Nedsatt livskvalitet og ensomhet er et problem som stadig blir mer relevant i takt med digitaliseringen av verden. Det er et problem som omhandler alle mennesker. Det gjelder ikke bare en gruppe, men individer rundt om i store deler av verden. På samme side er risikoen for negative konsekvenser som ensomhet under en pandemi unngåelig. Under en tid med smitteverntiltak og anbefalinger om sosial distansering er det essensielt å vite noe om konsekvensene det medbringer. Det finnes flere faktorer som spiller inn, spesielt hos sårbare grupper. Ensomhet er kun én av mange ulike faktorer som kan forekomme med langtidsrestriksjoner. I denne oppgaven er det ensomhet som blir brukt mest. Ensomhet har flere definisjoner, hvor de fleste omhandler en negativ ladet tilstand.

«Ensomhet er ikke å være alene. Ensomhet er definert som en plagsom følelse som følger med oppfatningen om at ens sosiale behov ikke er tilfredsstilt av kvantiteten eller spesielt kvaliteten på ens sosiale relasjoner» (Hawkey & Cacioppo, 2010, s. 218).

For å si noe om følelsen av ensomhet, vil begrepet lykke være relevant. Hva gjør mennesker lykkelig? Og hvilke ulike syn har vi på lykke?

SNL definerer lykke som en «opplevd emosjonell tilstand med svært positive kjennetegn. Lykke kan brukes om flere ganske emosjonelle tilstander, da både eksalerte tilstander som eufori og avdempede følelser som tilfredshet, begge kan beskrives som en følelse av «lykke» (Store norske leksikon, 2022).

«Å være lykkelig» brukes gjerne som betegnelse for å være tilfreds med livet. På denne siden er ikke lykke en opplevd tilstand, men mer ansett som en holdning. Når mennesker er lykkelig kan fortsatt ukomfortable situasjoner eller negativt ladet følelser forekomme uten at det tar vekk betegnelsen «å være lykkelig».

Gjennom historien, spesielt fra et filosofisk ståsted har lykke vært mye diskutert. Det finnes flere perspektiver på begrepet lykke og hvordan man oppnår en slik følelse. Tilbake til antikken var lykke sett som det «å være besatt av en god ånd» og det betydde «å leve godt».

Et menneske som oppfylte sitt potensial, var et menneske som hadde lykke (Store norske leksikon, 2022).

I mer moderne tid har lykke blitt assosiert med enhver positiv opplevd tilstand som for eksempel nytelse. Dette er en hedonistisk teori om lykke. Teorien er fremmet av John Stuart Mill og Jeremy Bentham. Sistnevnte fremmet at nivået av lykke i livet var determinert av mengden opplevd nytelse og fravær av smerte (Store norske leksikon, 2022).

Et siste syn på lykke er subjektiv tilfredshet. Her handler det om å se på lykkenivået i hvilken grad man vurderer fornøydheden med sitt eget liv. Synet fokuserer på livet som helhet, men i en subjektiv vurdering. Problemet med denne beregningen av lykke er at den ikke gir plass for å ta feiltakelser angående lykkenivået (Store norske leksikon, 2022).

Lykke har vært et tema i tidlig sosiologi. Det har også vært et hovedtema i den greske filosofien. Begrepet ble for det meste illustrert som en paraply for forskjellige forestillinger om det gode liv. Dette brukes i dag som «livskvalitet» og «velvære». Mange filosofer sammenlignet det gode liv med et moralsk godt liv. August Comte, grunnleggeren av sosiologi brukte begrepet lykke på en lignende måte (Veenhoven, 2016, s. 2).

I sosiologien blir livskvalitet forstått som et multidimensjonalt objektivt – om ikke verdinøytralt – fenomen som innebærer faktorer som økonomi, rettigheter og levekår. Samtidig har den sosiologiske tradisjonen interessert seg for vinklingen med sosial ulikhet og fordeling. Mens den psykologiske og helsefaglige forskningen undersøker livskvalitet som et subjektivt fenomen (Frønes & Kjølrsrud, 2016, s. 169).

I *Det norske samfunn* tas psykisk helse og livskvalitet opp sammen med årsaksfaktorer. «Psykiske plager og lidelser, så vel som trivsel og psykiske ressurser, forårsakes av en rekke samvirkede biologiske, sosiale, kulturelle og samfunnsstrukturelle risiko- og beskyttelsesfaktorer» (Frønes & Kjølrsrud, 2016, s.172).

Disse risiko- og beskyttelsesfaktorene kan være motpoler av samme fenomen. Viktige sårbarhetsfaktorer for psykiske plager og lidelser er lav sosial støtte og ensomhet. På den andre siden er viktige beskyttelsesfaktorer god sosial støtte. De hevder også det faktum at å

styrke sosiale nettverk kan være helsefremmende (øke sosial støtte) og sykdomsforebyggende (reduere sosial isolasjon) tiltak (Frønes & Kjølrsrud, 2016, s. 172).

Disse risiko- og beskyttelsesfaktorene vil ha en sammenheng med nedstengingen og smitteverntiltakene.

På samme side har Maslows behovspyramide rangert menneskers behov som strebes etter å tilfredsstilles, for å leve et godt liv.

3.1 Maslows behovspyramide

Behovene i Maslows modell illustrerer menneskers behov i en slags «hierarkisk retning». De behovene som er nederst, må bli tilfredsstillt før neste behov kan streves etter. Behovene i pyramiden er fysiologiske behov, sikkerhetsbehov, tilhørighet og sosiale behov, anerkjennelse og selvrealisering. De kan også deles inn i tre kategorier: grunnleggende behov, psykologiske behov og selvrealiserende behov (McLeod, 2018).

Behovene kan videre deles inn i mangel behov og vekstbehov. De første fire nivåene er mangelbehov, og det øverste behovet i pyramiden er vekstbehov. Mangel behovene skal motivere mennesker til å oppnå behovene når de ikke tilfredsstilles. Motivasjonen til å dekke behovene blir sterkere over tid. Et eksempel brukt i artikkelen er jo lengre en person går uten mat, jo mer sulten blir den personen. Det samme eksempelet kan brukes ved sosiale behov. Jo lengre en person går uten sosial kontakt med andre, jo mer ønsker personen sosial kontakt med andre (McLeod, 2018).

Maslow hevdet først at lavere behov måtte bli tilfredsstillt før en kunne streve etter neste behov. I senere tid rettet han oppmerksomhet på at ikke alle behov var «alle eller ingen», han hevdet derfor at et behov ikke måtte bli tilfredsstillt 100 prosent før neste behov dukker opp. Når et mangelbehov har «mer eller mindre» blitt dekket, vil det gå vekk, og våre handlinger videre er å møte de neste behovene vi trenger å tilfredsstillte (McLeod, 2018).

De fem behovene i pyramiden kan oppsummeres slik (fra nederst til øverst):

1. Fysiologiske behov – disse er de grunnleggende behovene for overlevelse. Dette er behov som sult, tørst, husly og søvn. Disse behovene må dekkes før neste behov kan strebes etter. For å omformulere, for å oppnå trygghetsbehovene må de fysiologiske behovene dekkes for å overleve.
2. Trygghetsbehovene – dette er behov for sikkerhet og beskyttelse.
3. Tilhørighet og sosiale behov – etter trygghetsbehovene er dekket, kan sosiale behov og følelser av tilhørighet bli tilfredsstilt. Behovet for personlige forhold motiverer handling. Dette gjelder faktorer som vennskap, tillit, aksept, intimitet, å få og gi hengivenhet og kjærlighet. Tilknytning til andre som familie, venner og arbeid.
4. Anerkjennelse – dette behovet omhandler positiv selvoppfatning og selvrespekt. Mestring spiller en stor rolle i dette behovet. Å føle at det individet gjør blir anerkjent vil ha en stor innvirkning på selvoppfatningen og selvtilliten. Status og prestisje er positive faktorer. Maslow mente at behovet for respekt eller omdømme er viktigst for barn og ungdom.
5. Selvrealisering – å realisere personlig potensiale, selvoppfyllelse, søke personlig vekst og topp opplevelser. Et ønske om «å bli alt man er i stand til å bli».

I senere tid noterte Maslow seg det faktum at noen behov er viktigere for noen, og mindre viktig for andre (McLeod, 2018).

Denne modellen er nyttig når en skal se på behov som kan spille en rolle på livskvaliteten og lykken i menneskers liv.

4.0 Teori om risiko

SARF-rammeverket (The Social Amplification of Risk Framework) er et verktøy som blir tatt i bruk av forskere for å gi en «overordnet forklaring på sammenhengen og interaksjonen mellom risikohendelser». Likeledes, «som en del av kommunikasjonen av en risiko eller risikohendelse forsterkes eller dempes ulike risikosignaler og karakteristikk» (Engen et al., 2021, s. 394). Risikopersepsjonen blir påvirket gjennom ulike sosiale dimensjoner som for eksempel myndighetenes fremstilling av Covid-19 viruset. Fremstillingen av viruset vil da enten forsterke eller dempe befolkningens risikopersepsjon. Dette betyr med andre ord, hva befolkningen oppfatter risikoen å være. Hvordan de reagerer på en bestemt risiko på en subjektiv måte, setter grunnlaget for oppfatningen av risikoen. Responsen som befolkningen

får etter fremstillingen av Covid-19 pandemien vil videre kunne føre til samfunnsmessige effekter og ringvirkninger (Engen et al., 2021, s. 394).

SARF-rammeverket er nyttig når vi ser på Covid-19 pandemien for det var nettopp de ytterligere samfunnsmessige effektene og ringvirkningene som oppsto gjennom forsterkningen av Covid-19 pandemien. Dette vil bli kort drøftet i drøftingskapittelet.

5.0 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Urie Bronfenbrenner beskriver påvirkningsprosessen mellom individ og miljø, hvor de gjensidig komplementerer hverandre (Ringereide & Stai, 2022).

Modellen til Bronfenbrenner illustrerer måten sosiale interaksjoner blir laget av gjensidig samhandling mellom de fire samfunnssystemene, mikro-, meso-, ekso- og makrosystemene. Senere opprettet Bronfenbrenner et femte system kalt kronosystemet.

Mikronivået er systemet hvor individet er til stede og inngår i ansikt-til-ansikt interaksjon med andre mennesker. De viktigste arenaene i dette systemet er familie, naboer, barnehage, skole, venner og fritidsaktiviteter. I tillegg er følelser som aksept og kjærlighet viktig for individet. På dette nivået skjer fysisk samhandling og sosialisering.

Mesonivået sin oppgave er å se på de ulike arenaene i mikronivået, nærmere sagt hvordan de interagerer sammen. I tillegg hvordan interaksjonen påvirker individet. Individet tar med seg ulike erfaringer fra forskjellige arenaer på mikronivået med seg videre. I dette nivået kan det dermed oppstå en rollekonflikt mellom ulike arenaer. For eksempel mellom venner og skole.

Innenfor eksonivået er individet vanligvis ikke til stede, likevel påvirker nivået individet. Dette kan være gjennom ulike tjenester som barnevern, BUP eller PPT.

Makronivået er nivået hvor individet aldri er til stede. Dette nivået har stor påvirkningskraft på individet gjennom samfunnet. Dette kan eksempelvis være politiske beslutninger som påvirker individet direkte gjennom ulike tilbudsordninger. Viktige tjenester som kan påvirke individet kan være helsevesenet og skolen.

Det siste nivået som Urie Bronfenbrenner la til i 2005 handler om påvirkningskraften som hendelser og endringer har for utviklingen til et individ. Eksempler på dette er skilsmisse, dødsfall, krig og pandemier.

Denne utviklingsøkologiske modellen er relevant her, på bakgrunn av at den illustrerer viktigheten av å være fysisk til stede på mikronivå. Samt hvordan makronivået spiller en stor innvirkning inn på individets liv gjennom eksempelvis, politiske beslutninger. Likeledes, hvordan en pandemi kan ha påvirkningskraft for utviklingen til et individ.

6.0 Sosial kapital – Bourdieu

Pierre Bourdieu var en sosiolog som interesserte seg i makt, sosial ulikhet og klasseforskjeller. Han brukte begrepet sosial kapital som betegnelsen for «tilgang til sosiale nettverk og medlemskap i grupper som familie, venner, bekjente, kolleger, naboer, medstudenter, frivillige organisasjoner, osv. (Aakvaag, 2008, s. 153). Han mente at det gis makt på bakgrunn av at disse nettverkene kan brukes dersom man ønsker å oppnå noe.

Bourdieu bruker begrepet sosial kapital som en fordel som blir dratt nytte av. Sosial kapital kan bli brukt som et nyttemaksimerende middel i Covid-19 pandemien også. Sårbare grupper som ikke har opprettet en høy grad av sosial kapital kan få negative konsekvenser, fremfor dem med høy sosial kapital. Dette blir videre drøftet i drøftingskapittelet i forhold til ensomhet.

Sett fra samme side, kan sosial kapital også være en form for forebyggingsarbeid innad en krise forekommer. Å bygge sosial kapital kan hjelpe både individ og samfunn under en krise som demper konsekvensene som oppstår under og etter krisen. Det kan anses som en beskyttelsesfaktor.

7.0 Pandemiens konsekvenser

For å kunne diskutere og drøfte pandemiens konsekvenser er det nødvendig å se på hvilke tiltak som ble iverksatt og hva de innebærer.

Norge opplevde sitt første smittetilfelle 26. februar 2020. Ikke lenge etter ble det første dødsfallet forårsaket av Covid-19 rapportert den 12.mars. For å begrense smittetilfeller og videre sykdom innførte myndighetene tiltak for å redusere spredningen av viruset. Tiltak som ble innført for å begrense smittespredningen var blant annet at alle undervisningsinstitusjoner som barnehage, skole og universiteter ble stengt ned (Store medisinske leksikon, 2023). Dette innebærer at barn, unge og studenter ikke kunne dra fysisk til verken barnehagen, skolen eller universitetet. I stedetfor måtte de bli hjemme. Med andre ord mistet alle barn, unge og studenter muligheten til å være i et felles område og klasserom sammen med andre og mistet sosiale interaksjoner, samt de samme læringsmulighetene.

Videre, ble alle kultur- og idrettsarrangementer avlyst. Dette innebærer at konserter, teater, fotballkamper og flere sosiale begivenheter ble avlyst inntil videre. Det kulturelle livet til mange ble satt på pause. På samme side førte dette til frykt hos bedriftene innenfor denne kategorien. Å avlyse slike arrangementer skapte frykt for konkurs. Inntektsgrunnlaget for ansatte innenfor denne sektoren forsvant. Ikke bare ble individene innenfor bransjen påvirket, men publikum mistet muligheten til å dra på alle kultur- og idrettsarrangementer.

Flere bedrifter ble påvirket for å redusere smittespredningen. Bedrifter der sosial distansering og avstand ikke var mulig måtte også stenge ned. Eksempler på slike bedrifter er frisørsalonger, spa og velvære, fysioterapi, treningssentre og svømmehaller. Dette innebærer at flere ble permittert eller sagt opp. Som igjen, resulterer i tapt inntekt og tap av arbeid. Hjemmekontor ble anbefalt for dem som hadde muligheten til å arbeide fra hjemmet.

Andre områder som ble påvirket var reiseliv. Spesielt flyselskaper. Myndighetene oppfordret befolkningen til å unngå unødvendige reiser. Dessuten tok det ikke lang tid før det ble innført hjemmekarantene i to uker dersom man hadde reist utenfor Norden. Dette innebærer å tilbringe to uker i hjemmet uten fysisk kontakt med omverden.

Smittesituasjonen i Norge ble bedre mot sommeren 2020 og derfor kunne flere av restriksjonene dempes. På bakgrunn av den første nedstengingen i mars 2020 ble innsatsen mot testing, isolasjon, smittesporing og karantene stor (Store medisinske leksikon, 2023).

Karantene og isolering var også tiltak som ble tatt i bruk. Disse tiltakene varierte gjennom hele pandemien. Først måtte alle som hadde vært nærkontakt med en som var bekreftet smittet

pålagt å være i karantene i fjorten dager etter kontakt. Deretter ble karantene tiden redusert til ti dager. I denne forstand vil nærkontakt tilsi dem som var mindre enn to meter avstand i over femten minutter med en smittebærer. Videre, endret dette pålegget seg til å ha forskjellige forutsetninger basert på vaksinasjon (Store medisinske leksikon, 2023).

Isolasjon var pålagt dem som hadde testet positivt på viruset. I tillegg måtte en i isolasjon dersom feber eller luftveissymptomer oppsto i karantenetiden. Den samme variasjonen med karantene, skjedde også med isolasjon. Først skulle isolasjonen starte fra symptomene forekom og kunne avsluttes tre dager etter at symptomene var vekke. Mens i november 2021 var isolasjonstiden i fem døgn etter symptomene forekom, dersom man ikke hadde hatt feber på 24 timer. Videre, endret reglene seg til å kun isoleres i to døgn dersom man var fullvaksinert og hadde tatt to doser av vaksinen (Store medisinske leksikon, 2023).

Alle tiltakene som ble utarbeidet under pandemien har forskjellige konsekvenser for ulike grupper.

Det forekommer flere konsekvenser som resultat av en pandemi og dens virkninger. NOU 2021 deler konsekvensene inn på en mer systematisk måte: Økonomiske konsekvenser, helsemessige konsekvenser, konsekvenser for levevaner og psykisk helse, og konsekvenser for barn og unge.

Økonomiske konsekvenser

Flere områder ble påvirket av pandemien. Mange virksomheter ble nødt til å permittere ansatte, eller enda verre si opp ansatte. Dette resulterer i dårlig økonomisk utsikt for mange ansatte. Slik skapes også frykt og usikkerhet for fremtiden i en usikker tid. Samtidig ble privat næringsliv rammet. Eksempelvis, reiseliv og kultur. Arrangementer, reiser, aktiviteter, restauranter og uteplasser ble satt på vent. Dette skapte høye økonomiske tap for mange bedrifter. På samme side, hadde dette sosiale konsekvenser for mange (NOU 2021: 6).

Helsemessige konsekvenser

Det er sikkert og visst at pandemien forårsaket dødsfall og helsetap ved smitte. Smitteverntiltakene berørte også muligheten til trening, rehabilitering og andre tjenester (NOU 2021: 6).

Konsekvenser for levevaner og psykisk helse

Reduksjonen i sosial kontakt har som nevnt, negative konsekvenser som kan resultere i ensomhet eller psykisk uhelse. Mindre aktivitet og sosial kontakt påvirker livskvalitet og levevaner i befolkningen. Barn, unge og personer som bor alene er de mest sårbare gruppene i denne kategorien (NOU 2021: 6).

Konsekvenser for barn og unge

Barnehage, grunnskole, videregående og høyere utdanning har blitt påvirket av pandemien. Alle disse institusjonene ble på et tidspunkt stengt ned og tok i bruk hjemmeskole med digital undervisning. Videre fører denne overgangen til et dårligere utgangspunkt for læring. For å se på dette gjennom en større vinkel, kan det videre få negative konsekvenser for produktivitet og sysselsetting i senere tid.

Positive konsekvenser av pandemien

Regjeringen.no opplyser at det også er positive konsekvenser av pandemien. Dette er at den hyppige håndhygien, avstanden og generelt smitteverntiltakene har bidratt til vaner som reduserer sykdom. En annen positiv konsekvens er den økte kunnskapen av digitale løsninger som gir en reduksjon i reisetid og gir mer effektivitetsgevinster. Videre gir en reduksjon i reising positive virkninger for klima (NOU 2021: 6).

7.1 FHI livskvalitetsundersøkelse

Livskvalitet og ensomhet under Covid-19 pandemien november-desember 2020

FHI gjorde en livskvalitetsundersøkelse for å se om ensomheten i befolkningen var statisk eller om den var dynamisk i forhold til smitteverntiltak og restriksjoner. Denne undersøkelsen ble utført i Oslo, Agder, Nordland og Vestland. Undersøkelsen hadde 26 000 respondenter med en svarprosent på 44 prosent. FHI målte ensomhet på en skala fra 0-10, hvor 0-5 er ikke særlig ensom, og dem som skårer fra 6-10 anses som ensomme. Før pandemien var denne skåren på 2,2. Under Covid-19 pandemien i november-desember 2020 lå denne skåren på 2,9. Ifølge tallene på undersøkelsen er det en klar aldersgradient mellom yngre og eldre, hvor de yngste er de som skårer høyest på ensomhetsskalaen. Det finnes også en geografisk forskjell. Et eksempel gjort fra tall i Oslo viser at det er en variasjon mellom Grünerløkka og Vestre Aker. Denne variasjonen skyldes at det er en høyere andel enesholdninger på Grünerløkka enn i Vestre Aker. Henholdsvis, viser dette til at sosiale relasjoner og familie spiller en stor

rolle inn på graden av ensomhet. Enehusholdninger har dermed et dårligere utgangspunkt på bakgrunn av at de bor alene. Med restriksjoner som følge av Covid-19 pandemien er beboere i enehusholdninger alene uten tilgang til sosial kontakt. En pandemi rammer alle, men hvilke grupper skiller seg ut i en negativ retning?

I en krise som Covid-19 pandemien er det forventet at konsekvensene pandemien gir påvirker alle. Ifølge FHI sin undersøkelse skiller studenter og skoleelever seg ut i en negativ retning. Før pandemien lå ensomhetsskalaen på 3,1, mens den lå på 3,9 i november-desember 2020. Selve andelen som følte seg ensomme under denne kategorien var på 33%. Prosentandelen hos studenter og skoleelever er signifikant høy. På samme side viser det seg også at ensomhetsskalaen hos arbeidsledige/uføre eller permitterte er signifikant høy. I forhold til dem som er fysisk til stede på arbeidsplassen, ligger prosentandelen på dem som er på hjemmekontor på nesten 22% (Folkehelseinstituttet, 2020).

FHI sin konklusjon på undersøkelsen er at det er en signifikant økning i ensomhet under Covid-19 pandemien som treffer grupper ulikt. De som skiller seg ut i negativ retning er som sagt yngre, studenter, personer som bor alene, grupper som ikke er i arbeid (arbeidsledige, permitterte og uføre). Mens de geografiske forskjellene som illustrert med Grünerløkka og Vestre Aker er sannsynligvis et resultat av lokale smitteverntiltak eller varigheten av restriksjonene. Det undersøkelsen illustrerer er at ensomheten som forekommer i de ulike gruppene er situasjonsbetinget. Det betyr at det anses at ensomheten vil gå ned når samfunnet går tilbake til «normaltilstand». Med andre ord når samfunnet går tilbake til slik den var før pandemien uten tiltak og restriksjoner vil ensomheten avta.

7.2 Social isolation in Covid-19: The impact of loneliness

Artikkelen tar opp problematikken med sosial distansering. WHO og CDC viser til suksessraten ved å bruke sosial distansering ved forebyggende arbeid under en pandemi. Den moderne verden har sjeldent vært i en isolert og begrenset tilstand, som foregikk under pandemien. Folk var tvunget til å bli i hjemmet og folk har måttet lært å leve med seg selv (Banerjee & Rai, 2020, s. 525-527).

Ifølge artikkelen er ensomheten som oppstår i en pandemi et springbrett til skadelige effekter på fysisk og psykisk velvære.

På bakgrunn av at begge artiklene viser til negative konsekvenser ved ulike smittevernstiltak er det interessant å se på hva som kan gjøres for å redusere bruken av det Erna Solberg sa var «de mest inngripende tiltakene i Norge siden fredstid» ved fremtidige kriser, som en ny pandemi. DSB anslo at det var 75% sjanse i løpet av 100 år at en pandemi ville forekomme (DSB Direktoratet for samfunnssikkerhet, 2019, s. 14). Når sannsynligheten var så høy og konsekvensene også skårer høyt hvorfor har ikke myndighetene forberedt seg bedre i kjølvannet av en global pandemi?

En annen undersøkelse viste flere forskjellige oppfatninger av nedstengingen som forekom som følge av pandemien.

7.3 Studien «Ungdom i endring»

En kvalitativ, longitudinell datainnsamling ble gjort på ungdommer som var 14 og 15 år gamle. Datainnsamlingen fulgte ungdommer fra fire oppvekststeder gjennom ungdomstiden. Studiens resultater viste ungdommenes erfaringer under nedstengingen (NOU 2021: 6).

Den deles inn i fire kategorier:

Omtrent halvparten synes nedstengingen gikk helt greit og trivdes med familien. Samtidig savnet ungdommene venner og synes skolearbeidet var mer krevende. Ungdommene i denne kategorien hadde en stor spredning i klassebakgrunn og var fra alle fire oppvekststedene (NOU 2021: 6).

En mindre vanlig erfaring synes det var en lettelse med nedstengingen. Dette var på grunn av vanskelige forhold på skolen, som konflikter eller mobbing. Dette var basert på middelklassebakgrunn (NOU 2021: 6).

Den tredje gruppen så nedstengingen som en gylden mulighet til å roe ned og konsentrere seg på skolearbeidet. I tillegg hadde denne gruppen et hektisk liv til vanlig med både venner og fritidsaktiviteter. Denne muligheten ble sett på som en pause fra det hektiske livet, og

muligheten til å sette fokuset sitt på én ting. Dette var for det meste ungdom med middelklassebakgrunn (NOU 2021: 6).

Den siste fortellingen var assosiert med tap og utfordringer. Disse ungdommene var særlig utsatt og gikk gjennom nederlag og problemer gjennom flere aspekter på samme tid. Denne gruppen hadde arbeiderklassebakgrunn og flere hadde problematiske forhold til foreldrene (NOU 2021: 6).

På samme side gjennomførte NOVA en spørreundersøkelse som inkluderte 12 687 ungdommer fra Oslo mellom 13 og 19 år seks uker etter at skolene stengte ned 12 mars 2020 (NOVA 2020a). I denne undersøkelsen mente tre av fire at pandemien påvirket livene deres på en positiv måte. Årsaken til dette mener forskere er sannsynlig grunnet fraværet av stress (NOU 2021: 6). Likevel var det en gruppe som merket fraværet av lærere og venner. For enkelte ungdommer var pandemien rystende, dette gjaldt gruppen som hadde etablert relasjoner til et hjelpeapparat for å så se at de etablerte relasjonene brått forsvant i pandemien (NOU 2021: 6).

Med alle disse forskjellige undersøkelsene i tankene, i hvilken grad var konsekvensene mer skadelig enn selve viruset, for unge og studenter?

8.0 Analyse/drøfting

Som nevnt tidligere har tiltakene av Covid-19 pandemien hatt en negativ innvirkning på mange menneskers hverdag. Det er åpenbart at nedstengingen og tiltakene reduserte lykken for alle og eksponerte mennesker for ensomhet. Ifølge FHI sin livskvalitetsundersøkelse viser tallene til en økning i ensomhet spesielt hos studenter og skoleelever noe som tilsier at smitteverntiltakene hadde en spesiell negativ effekt hos studenter og unge.

Fra et sosiologisk perspektiv kan dette ses gjennom fler aspekter.

Ifølge Maslows behovspyramide er det tredje behovet i pyramiden sosiale behov nært knyttet til fravær av sosial kontakt. Sosiale behov er essensielt i de fleste sine liv. Likevel, er unge og studenter i et stadium i livet hvor venner og sosiale relasjoner spiller en stor rolle inn på tilfredshet med livet. Samtidig er unge, sensitive for utestenging og avhengig av samspillet

med andre jevnaldrende. Det er en tid hvor individet distanserer seg fra foreldre for å bli mer selvstendig. Denne selvstendighetsprosessen er avhengig av at sosiale interaksjoner finner sted. I likhet med Urie Bronfenbrenners økoutviklingsmodell kan en uttale seg det faktum at sosiale interaksjoner på mikronivå er ekstremt viktig for individet. Det er i dette nivået at fysiske møter finner sted og danner grunnlaget for videre utvikling. Fysisk interaksjon innenfor arenaene på mikronivå (barnehage, skole og universitet) er viktig for individets følelse av aksept og kjærlighet. Å ikke være fysisk til stede på arenaene i mikronivået kan anses som skadelig for utviklingen til individet. I pandemien var unge og studenter fratatt denne fysiske samhandlingen, som skal spille en stor innvirkning på individet. Dette gjenspeilet seg i kapittelet om pandemiens konsekvenser. Selv om det for noen, var positive konsekvenser, fremhevet dette også negative konsekvenser for mange. Urie Bronfenbrenners økoutviklingsmodell påpeker at makronivået påvirker individet selv om individet aldri er fysisk til stede på dette nivået. Dette kan illustreres ved det faktum at det var myndighetenes autoritetsmakt som iverksatte nedstengingen i mars 2020 og tiltakene som ble iverksatt gjennom hele pandemien som påvirket individet direkte.

Det er likeledes, spesielt viktig for unge og studenter for å opprettholde et godt læringsmiljø gjennom sosial kontakt og nære relasjoner. Å bygge opp et nettverk innenfor enten skolen eller studiemiljøet setter grunnlaget for årene videre. Tryggheten og støtten som etableres på institusjonene for læring er videre med å påvirke følelsen av nærhet og kjærlighet til andre. Som igjen er viktig for lykkenivået. «Å være lykkelig» ses fra ulike perspektiver som nevnt i teoridelen, likevel er viktige prinsipper i de fleste perspektivene tilfredshet med livet. Fravær av sosial kontakt med andre, begrenser tilfredsheten og kan redusere nytelse, samtidig øke forekomsten av smerte. Gjennom en tid med fravær av sosial kontakt er det viktig å ha bånd til andre, som familie, venner eller naboer. Når smitteverntiltak fratruk muligheten til å opprettholde sosial samhandling med venner, er det familie som gjenstår dersom man bor hjemme. For unge og studenter er ikke dette nok. De trenger å tilfredsstille de sosiale behovene gjennom sosiale interaksjoner sammen med jevnaldrende. Uten tilfredsstillelse av de sosiale behovene, kan lykkenivået stagneres.

Både Maslows behovspyramide og Urie Bronfenbrenners økoutviklingsmodell illustrerer at unge og studenter er i en fase som er avhengig av de fysiske interaksjonene for å bevare de sosiale behovene som unge har i dette stadiet. Fravær av sosial kontakt og samhandling med andre kan i verste fall forsterke ensomhetsfølelsen og videre gi psykisk uhelse.

Resultatet som vist i FHI sin livskvalitetsundersøkelse, illustrerer at de som skåret høyest på ensomhetsskalaen var unge, studenter, mennesker i enesholdninger, samt mennesker som var permitterte/arbeidsledige. Dette kan på den ene siden, bety at dem som i større grad ble fratatt tilgangen til sosial kontakt er dem som ble hardest rammet av smittevernstiltakene. Med dette menes det at de gruppene som bodde sammen med andre og fortsatt dro på jobb skåret lavere på ensomhetsskalaen. Med andre ord, de var ikke ansett som særlig ensomme i forhold til dem som bodde alene, ikke hadde en jobb eller kunne dra til skole/universitet. Mennesker som levde nokså likt sin normale hverdag hadde bedre forutsetninger for å ikke bli påvirket negativt av smitteverntiltakene. På den andre siden, kan det være at de som fikk en helt annerledes hverdag uten skole, jobb eller sosiale interaksjoner anså nedstengingen eller smitteverntiltakene som en pause fra stress. Det er utallige ulike synsvinkler på dette. Alt i alt er det individuelt hvordan og hva som skaper negative konsekvenser. Noen kan synes det er fælt å ikke dra på jobb, mens andre kan synes det er befriende. Likevel, er det en faktor som kan spille en stor rolle inn på erfaringen av nedstengingen og smitteverntiltakene.

Sosial kapital kan fungere som en risikoforsterkning eller risikodemping av negative følelser. Som nevnt i teoridelen, handler Bourdieus begrep sosial kapital om tilgangen til sosiale relasjoner eller nettverk. Sosial kapital kan spille en stor rolle for de fleste mennesker i en pandemi. Tilgangen enhver har til støtte og kjærlighet fra andre i en vanskelig tid kan være avgjørende. Et eksempel som kan bli sammenlignet for å illustrere hvor viktig sosial kapital kan spille inn i Covid-19 pandemien er for studenter som bor alene. Lite tilgang på sosial kontakt og fravær av relasjoner vil tilsa at det er en lav grad av sosial kapital på individnivå. Isolasjon og karantene vil da kunne spille en negativ effekt på individet, spesielt dersom studenten er i en ny by uten et etablert sosialt nettverk. Sosial kapital er viktig i en krise som Covid-19 pandemien, i en situasjon hvor eksempelvis isolasjon forekommer grunnet smitteoverføring er det nyttig å ha sosial kapital for å ikke bli overveldet av eksempelvis ensomhet.

I *Det norske samfunn* blir det nevnt at det finnes risiko og beskyttelsesfaktorer. Lav sosial støtte og ensomhet er sårbarhetsfaktorer for psykiske plager og lidelser. Mens samme fenomen kan brukes som en beskyttelsesfaktor. Å opprette sosial støtte er en viktig beskyttelsesfaktor for psykiske plager og lidelser. Sosiale nettverk i en krise kan øke sosial støtte og redusere følelsen av sosial isolasjon (Frønes & Kjølrsrud, 2016, s.172).

Med andre ord, kan fravær av sosial kapital forverre konsekvensene av pandemien for enkelte, og høy sosial kapital kan bedre konsekvensene av pandemien for andre. Pandemien bidro til at digital kommunikasjon var lettere og mer tilgjengelig enn noen gang.

Sosiale medier kan brukes for å forsterke eller dempe negative følelser som oppstår under pandemien. Dersom man har en høy sosial kapital, kan sosiale medier brukes på en positiv måte. Å snakke sammen med venner på forskjellige digitale plattformer kan være en måte å holde kontakt på, og unngå å føle seg alene. Det er flere måter å bruke sosiale medier på for å kommunisere med venner og andre relasjoner. Likevel, forutsetter dette som regel at du har sosiale nettverk. Dersom enkelte studenter og unge ikke har noen form for sosial kapital kan disse følelsene forverres av pandemien. Det sier seg selv at dersom man ikke har noen venner og holde kontakten med over sosiale medier i pandemien kan ensomheten forsterkes. Sosiale medier blir på denne måten ikke brukt som en demping av negative følelser. Men det kan lettere sagt forsterke negative følelser. Andre digitale løsninger ble også tatt i bruk, eksempelvis i undervisningen som skulle bidra til å opprettholde muligheten til læring og utdanning.

Men det er viktig å understreke at digital undervisning ikke er det samme som fysisk undervisning. Det er flere som faller utenfor. Det er lettere å miste konsentrasjon og å finne på andre aktiviteter når en står ansvarlig for skolearbeidet selv. Dette kan igjen føre til at elever mister motivasjon og ikke får det læringsutbytte som er nødvendig. Spesielt for unge, er det viktig å ha et opparbeidet støttesystem for å holde tritt med skolearbeid. Støtte i hjemmet er viktig, og enda viktigere i en tid hvor det vanlige hjelpeapparatet som lærere og andre elever ikke er til stede.

Det er utallige forskjellige opplevelser og oppfatninger på hvordan pandemien påvirket mennesker på individnivå. Likevel, selv om individet synes smitteverntiltakene var totalt grusomme og ødeleggende for friheten til eget liv har dette også en bakside som stemmer for veldig mange.

Flere unge og studenter har foreldre eller besteforeldre som påvirket risikopersepsjonen deres. Smitteverntiltakene ble oppfattet som nødvendig for å redusere smittetallene. I startfasen av smitteutbruddet var frykten for død og fare for helse stor. Og denne usikkerheten var grunnlaget for risikoforsterkningen som fant sted i den første fasen (Engen et al., 2021,

s.397). Hovedsakelig ble myndighetene og mediene brukt som en risikoforsterkning av pandemien. Myndighetene og mediene formidlet informasjonen i pandemien. Informasjonen som ble formidlet forsterket risikopersepsjonen til befolkningen. Myndighetenes fremstilling av Covid-19 pandemien bidro til å skape frykt og usikkerhet blant befolkningen. SARF-rammeverket er relevant her for å forklare at denne fremstillingen av Covid-19 pandemien førte til frykt som videre ga implikasjoner for samfunnet. Frykten som oppsto som et resultat av myndighetenes fremstilling av pandemien, ga ytterligere samfunnsmessige effekter som igjen ga negative konsekvenser på samfunnsnivå og individnivå.

Engen et al, illustrerer at enkelte tiltak ikke bidro noe særlig med å redusere smittespredningen som eksempelvis stenging av barne- og ungdomsskoler. Men det førte til negative konsekvenser for barns utdanning, fysiske og psykiske helse (Engen et al., 2021, s. 397). Den sosiale risikoforsterkningen sine effekter ga ringvirkninger langt over de hardeste områdene og de mest sårbare befolkningsgruppene for covid-19 sykdom (Engen et al., 2021, s.397). Med dette sagt, kan en se at å viktigheten ved kunnskap rundt smitteverntiltak og best mulig måte å verne samfunnet mot «viruset» med minimale konsekvenser på individ og samfunnsnivå er målet. Det er lett å være etterpåklok. Derfor er det viktig å lære av dette slik at forhåndsregler er tatt før neste krise.

På den andre siden, skapte ikke myndighetenes fremstilling frykt for alle.

En undersøkelse gjort av FHI viser til at ungdom ikke var redd for å bli smittet for egen del, men de var redde for å smitte andre som foreldre og besteforeldre (Folkehelseinstituttet, 2021). I tillegg mente ungdommene i undersøkelsen at smitte hadde sosiale konsekvenser som følelsen av skam og opplevd stigma. De var klar over at smitte ikke var egen skyld, men at det ikke var like lett å unngå følelsen av skyld. Dette endret seg utover i pandemien hvor det ble mer normalisert å få Covid-19 viruset (Folkehelseinstituttet, 2021).

På samme side, finnes det også studenter og unge som ikke ble ensommere som resultat av pandemien. Studien «Ungdom i Endring» illustrerer dette på en interessant måte. Over halvparten av disse unge synes nedstengingen gikk helt fint og at det var positivt å tilbringe tid sammen med familien. Samtidig som de savnet venner og synes skolearbeidet var mer krevende å utføre hjemmefra. Sett fra dette ståstedet, var det også positive sider ved nedstengingen hos unge. Denne undersøkelsen illustrerer at selv om ensomhetsskalaen gikk

opp i pandemien, er det fortsatt unge som så på pandemien som en lettelse fra ulike negative følelser som stress, angst og frykt og ikke en forsterkning av ensomhet. Den ene gruppen i undersøkelsen «Ungdom i endring» viser også til at fraværet fra skolen reduserte disse negative følelsene, på bakgrunn av at skolen var primærkilden for mobbing og konflikter.. Denne undersøkelsen fremhever poenget med at ikke alle unge ble rammet av pandemien på en negativ måte.

Som nevnt påvirker pandemiens konsekvenser alle individer ulikt. Likevel, er studenter og unge er i en fase i livet som er spesielt sårbar på individnivå. Dette er en av grunnene til at isolasjon og karantene kan eventuelt ramme ungdom hardere enn andre grupper. Usikkerhet, angst, sårbarhet og andre vanskelige følelser er noe unge og studenter ofte kjenner på. Urie Bronfenbrenners sitt tillegg til modellen i 2005 illustrerer endringer pandemier kan gjøre i utviklingen til et individ. Hvordan pandemien oppleves for deg som individ, kan følge deg gjennom livet ditt. Dersom Covid-19 pandemien førte til dødsfall av nære relasjoner, som foreldre eller besteforeldre vil Covid-19 viruset være høyst skadelig for deg psykisk. Det er det ingen tvil om. Men, **I hvilken grad var konsekvensene av pandemien mer skadelig enn selve viruset for unge og studenter?**

For det første er det et ekstremt vanskelig spørsmål å svare på, det finnes så mange forskjellige perspektiver på dette. Det er individer som mistet sine nære som følge av Covid-19. Død og tap av nære relasjoner er det mest traumatiske som kan forekomme som følge av en pandemi. Konsekvensene av smitteverntiltakene virker små i forhold. Å sammenligne tap av kjære mot konsekvensene av smitteverntiltakene virker patetisk.

Likevel, selv om det kan virke brutalt, er det slik at viruset ikke var like skadelig for unge og studenter som det var for eldre og godt voksne med underliggende sykdommer (Folkehelseinstituttet, 2020). Det er slik at andre influensaer og bakterier er bevist like skadelig som vi lever med hver dag uten noe form for smitteverntiltak. Skandinavias største helsenettsted tar opp sammenligningen mellom influensa og Covid-19. Likheter mellom disse er at begge har symptomer som feber, hoste, verking i kroppen, utmattelse og lungebetennelse. Begge kan være milde, alvorlige og i sjeldne tilfeller dødelig. Det som skiller de to virusene, er at Covid-19 spres raskere. Likeledes, er influensa skadelig for eldre med underliggende sykdommer, de med svekket immunforsvar, samt barn og gravide. Mens, Covid-19 er skadelig for de i høy alder og de med underliggende sykdommer. Videre, viser

funn at 80 prosent av Covid-19 infeksjonen er milde og asymptomatiske. Det anslås at 15 prosent får alvorlig infeksjon og trenger oksygenbehandling, mens færre enn 5 prosent får kritisk infeksjon som innebærer respiratorbehandling (Johannessen, 2022).

Dødeligheten for Covid-19 er veldig forskjellig fra land til land. Men dødeligheten anslås å være høyest i den første fasen av pandemien, knappe 2 prosent i landene som hadde høyest forekomst. I Norge anslås dødeligheten for Covid-19 å ligge på 0,2 prosent.

For influensa ligger dødeligheten som regel under 0,1 prosent årlig (Johannessen, 2022).

Dette er ikke en veldig høy variasjon. Likevel kan en se på det fra et annet perspektiv. I begynnelsen av pandemien visste ikke myndighetene eller fagfolk noe om viruset som gjorde at det var umulig å vite hvor farlig viruset var. Dette støtter opp de strenge smittevernstiltakene som ble tatt i bruk i mars 2020. Den enorme usikkerheten rundt smitteveier, risikogrupper, spredning, symptomer og helseeffekter rettferdiggjør bruken av «de strengeste tiltakene i fredstid». Det var en verdensomspennende pandemi som i denne betydning blir brukt til å forklare det faktum at hele verden arbeidet med å lære mer om viruset og hva som var best mulig måte å redusere smittespredningen på.

Som nevnt i kapittelet om pandemiens konsekvenser, viser artikkelen «Social Isolation» til suksessraten ved sosial distansering i pandemier. Men den tar også opp dilemmaet med at et slikt forebyggende arbeid også fører til ensomhet som kan lede til videre psykiske plager. Når virusets dødelighet ikke var særlig skadelig for unge og studenter, hvorfor var det like strenge smitteverntiltak for dem da?

Hvorfor ble ikke unge og studenter tatt bedre vare på gjennom færre smittevernstiltak i senere tid, når myndighetene og fagfolk var godt informert om hvem som egentlig var i risikogruppen. Etter nedstengingen i mars 2020, ble det raskt lagt søkelys på registrerte smittetilfeller og dødsfall. Noe som resulterte i mye oppmerksomhet rundt sykdomsforløpet. Det ble fort registrert at den største andelen som havnet i en forverret helsetilstand av viruset var risikogruppen: eldre og mennesker med underliggende sykdom. Ikke unge og studenter. Covid-19 viruset var ikke ansett skadelig for unge eller studenter. Med mindre de hadde underliggende sykdommer. Dette illustrerer da det faktum at det ikke skal så mye til for at konsekvensene av pandemien var mer skadelig enn selve viruset, for unge og studenter. På bakgrunn av at selve viruset ikke var farlig for denne gruppen.

Smitteverntiltakene hadde ulike effekter på ulike individer. Noen opplevde pandemien som rystende og ødeleggende, andre opplevde pandemien som en lettelse av stress eller en reduksjon av faktorer som mobbing og konflikter. Poenget er at en krise som Covid-19 pandemien har ulik påvirkningskraft på individnivå. Noen opplevde positive konsekvenser av pandemien, mens andre opplevde negative konsekvenser. En slik krise er erfaringsbasert. Dette betyr at mennesker hadde ulike erfaringer gjennom pandemien og ulike oppfatninger av hvor skadelig konsekvensene av pandemien var. Erfaringen baseres på flere faktorer som jobb, boforhold, nære relasjoner, sosial isolasjon og stadiet i livet. Ikke minst baseres erfaringen på om frykten for viruset var høyst reell i nærmeste krets eller for egen skyld. Dersom du selv eller dine nærmeste var i risikogruppen for viruset vil dette påvirke erfaringen og risikopersepsjonen du hadde i pandemien. Noen fikk senere ettervirkninger av viruset, mens andre fikk ettervirkninger fra konsekvensene. Det som gjelder for alle, er at pandemien hadde en form for påvirkning på livet.

9.0 Konklusjon

For å konkludere, kan en se fra sosiologiske teorier hvorfor unge og studenter var i en sårbar posisjon med nedstenging og smitteverntiltak som den nye hverdagen. Sosiologien kan bidra til å forstå hva som er viktige behov for unge og studenter, samt bidra til å forsterke motstandsdyktigheten i kriser gjennom sosiologiske fenomen, som sosial kapital og beskyttelsesfaktorer. Videre har pandemien vist at krisehåndtering alltid kan forbedres. Å lære etter kriser er essensielt for å forbedre samfunnet frem til neste krise inntreffer. For en ting som kan sies med sikkerhet er at i det risikosamfunnet vi nå lever i, vil fremtidige kriser forekomme. Enten det er samfunnskapede eller menneskeskapede kriser, er forberedelse og forebygging viktig. Og for å gjøre dette på best mulig måte, må vi lære etter tidligere kriser. Det vi har lært i denne oppgaven er at unge og studenter ikke levde i frykt for Covid-19 viruset, men i frykt for å smitte de eldre. Ikke alle unge eller studenter ble påvirket negativt av konsekvensene av pandemien. Derfor kan ikke denne gruppen dras under samme kam. Det er utallige forskjellige konklusjoner fra ulike analyser, undersøkelser og forskningsartikler. Resultatene fra de ulike studiene brukt i oppgaven, viser til ulike oppfatninger av nedstengingen i mars 2020, samt smitteverntiltakene. De ulike synspunktene kan forklares gjennom ulike situasjonsbetingelser. En krise, som covid-19 pandemien oppfattes på forskjellige måter. Noen synes smitteverntiltakene var nødvendige, mens andre synes de var i overkant mye. Noen ble ensomme av nedstengingen, mens andre følte seg lettet. Det er ikke

mulig å generalisere tallene vist i denne oppgaven, men heller påpeke det faktum at en pandemi skaper ulike konsekvenser for ulike individer. En pandemi rammer alle, men den rammer alle på ulike måter. Likevel har oppgaven vist at unge og studenter er i en sårbar posisjon for negative konsekvenser som ensomhet. I tillegg kan isolasjon, karantene og påbud om sosial distansering ha negative effekter for unge og studenter som er i en utviklingsfase som krever tilfredsstillelse av sosiale behov og fysisk tilstedeværelse med andre jevnaldrende på mikronivå. For å svare på problemstillingen var ikke viruset, spesifikt for unge og studenter, skadelig i noen særlig grad. Konsekvensene av pandemien var skadelig for flere unge og studenter. Men ikke alle. I denne forstand kan en si at konsekvensene var mer skadelig enn selve viruset for flere. Til tross for at viruset ikke var skadelig for unge og studenter, var ikke konsekvensene av pandemien skadelig for alle unge og studenter, men denne gruppen skiller seg ut.

Referanser

- Banerjee, D., Rai, M. (2020). Social isolation in Covid-19: The impact of loneliness, 66(6), 525-527. <https://doi.org/10.1177/0020764020922269>
- DSB Direktoratet for samfunnssikkerhet. (2019). Analyser av krisescenarioer. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.
- Engen, O. A., Gould, K. A., Kruke, B. I., Lindøe, P., Olsen, K. H., & Olsen, O. E. (2021). *Perspektiver på samfunnssikkerhet* (2.utg.). Cappelen Damm AS.
- Folkehelseinstituttet (2020, 17. desember). *Livskvalitet og psykisk helse under koronaepidemien november-desember 2020*.
<https://www.fhi.no/div/helseundersokelser/fylkeshelseundersokelser/livskvalitet-og-psykisk-helse-under-koronaepidemien--nov-des-2020/>
- Folkehelseinstituttet (2021, 20. mai). *Oppsummering av kvalitative intervjuer med ungdom: etterlevelse av smittevernråd*. <https://www.fhi.no/div/kunnskapsprogrammet-for-covid-19/oppsummering-av-kvalitative-intervjuer-med-ungdom-etterlevelse-av-smittever/>
- Folkehelseinstituttet. (2020, 23. mars). *Råd og informasjon om barn og ungdom*.
<https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/befolkningen/barn-og-unge/>
- Hawkey, L. C. & Cacioppo, J. T. (2010). Loneliness Matters: A theoretical and Empirical Review of Consequences and Mechanisms. 40(2), 218-227. <https://doi.org/10.1007/s12160-010-9210-8>
- Johannessen, T. (2022). Hvor ille er Covid-19-sykdommen sammenlignet med sesonginfluensa? *Hva er likhetene og forskjellene på de to infeksjonene?* <https://nhi.no/forhelsepersonell/fra-vitenskapen/covid-19-versus-influensa/?page=all>
- McLeod, S. A. (2018). Maslow's hierarchy of needs. *Simply Psychology*, 1(1-18).
<https://canadacollege.edu/dreamers/docs/Maslows-Hierarchy-of-Needs.pdf>
- Nes, B. R., Ørstavik, E. R. (2016). Psykisk helse. Frønes, I. & Kjølrsrud, L (Red.), *Det norske samfunn* (7. utg., bind 3., s. 159-177). Gyldendal akademisk.
- NOU 2021: 6. (2021). *Myndighetenes håndtering av koronapandemien – Rapport fra Koronakommisjonen*. Statsministerens kontor.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2021-6/id2844388/?ch=9>
- Persson, M. (2022). *Hvordan skrive en litteraturgjennomgang?: En praktisk guide* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Ringereide, R. A., Stai, S. (2022, 20. oktober). Bronfenbrenners modell. NDLA.

<https://ndla.no/article/29908>

Sagdahl, M, S. (2022, 16. november). Lykke. I Store norske leksikon. <https://snl.no/lykke>

Tjernshaugen, A., Hiis, H., Bernt, F. J., Braut, S. G., Bahun, B. V., & Simonsen M. M. (2023, 31. januar). Koronapandemien: I Store medisinske leksikon.

<https://sml.snl.no/koronapandemien>

Veenhoven, R. (2016). The sociology of happiness. Topic in Social Indicators Research.

<https://personal.eur.nl/veenhoven/Pub2010s/2018t-full.pdf>

Aakvaag, C. G. (2008). *Moderne sosiologisk teori: Pierre Bourdieu: En konfliktteoretisk syntese*. Abstrakt forlag.